

International Journal of Languages' Education and Teaching

Volume 5, Issue 3, September 2017, p. 662-671

Received	Reviewed	Published	Doi Number
30.06.2017	04.08.2017	27.09.2017	10.18298/ijlet.1816

The Effect of Story Telling Technique in Teaching Adjectives

Nilüfer AKGÜN¹

ABSTRACT

The main function of teaching Turkish is to contribute to students' cognitive, emotional and kinetic improvement; to create an opportunity for the individual to Express himself easily by enhancing linguistica wareness and sensitivity. For this reason, monther language education is an issue to be taken in to consideration. Although kids have been learning Turkish for years, they are not able touse the irnative language successfully, they have difficulties in expressing themselves. Individual's ability of expressing himselflies in his understanding the details of the language strongly. In this point, variabletechniquesshould be used in teaching a language. New, modern materials and methods, which are to be used in understanding the structural features of the language in allareas from its phonetics to morphology, from wordor derosemantics, will turntheteaching languagein to learning it by having fun.Theim portance of adjectives in the language usageara is has an undeniable degree. Adjectives have an important role in terms of speech richness of Turkish and they help terms to be pictured in mind in theex pectedforms. He, who is not abletoeachthespeechrichness of the adjectives, will not be ableto use of Turkish in a expectedlevel. In this point, the issue, how to teachthe adjectives having a greatimportance for Turkey Turkish, arises. In this study; how to teach the adjectives, which enrichthespeech and display the features and indicators of the objects, and the effects of storytelling methods in this topichavebeenanalysed. For this, the application was made with 21 students who are studying in the 3rd grade of primary education. At the first stage, "The Stone Soup" was told to the students by using storytelling techniques and then a five questions survey was implemented. It was tried to evaluate whether the students comprehend the adjectives or not they listened to these questions. It is aimed to observe the attitudes of the students about storytelling method.

Key Words: Storytelling, adjectives, kids, language teaching.

Sıfatların Öğretiminde Masal/Hikâye Anlatım Yönteminin Etkisi

ÖZET

Türkçe öğretiminin temel işlevi; öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve devinimsel gelişmelerine katkı sağlamak, bireyde dil bilinci ve duyarlılığı oluşturarak kendini rahat ifade edebilmesi için bireye olanak sunmaktır. Bu nedenle ana dil öğretimi ciddiye alınması gereken bir durumdur. Çocuklar, yıllarca Türkçe dersi görmelerine rağmen ana dillerini başarılı bir şekilde kullanamamakta, kendilerini ifade etmekte sıkıntılar yaşamaktadırlar. Bireyin kendini ifade etme yetisi, dilinin inceliklerini çok iyi biçimde kavramasından geçmektedir. Bu noktada dil öğretiminde farklı yöntemler denemesi gerekmektedir. Dilin ses bilgisinden biçim bilgisine, söz diziminden anlam bilgisine bütün alanlarındaki yapısal özelliklerini kavramada kullanılacak yeni, çağdaş materyal ve yöntemler, dil öğretimini eğlenerek öğrenme biçimine sokacaktır. Dilin kullanım alanı içinde sıfatların önemi yadsınamayacak ölçüdedir. Sıfatlar, Türkçenin anlatım zenginliği açısından önemli bir yere sahiptir ve kavramların zihinde istenen niteliklerde canlanmasını sağlamaktadır. Sıfatların anlatım zenginliğine erişememiş bir birey, Türkçeden de istenen düzeyde verim elde edemeyecektir. Türkiye Türkçesi için bu kadar önemli olan sıfatların nasıl öğretileceği konusu, bu noktada gündeme gelmektedir. Bu çalışmada; anlatımın süslenmesini sağlayan, nesnelerin özellik ve belirtilerini ortaya koyan sıfatların nasıl öğretilmesi gerektiği ve bunda masal/hikâye anlatım yöntemlerinin etkileri incelenmeye çalışılmıştır. Bunun için ilköğretim 3. sınıfta öğrenim gören 21 öğrenciyle uygulama yapılmıştır. İlk aşamada masal/hikâye anlatım teknikleri kullanılarak "Taş Çorbası" masalı öğrencilere anlatılmış, ardından beş soruluk bir yazılı geri bildirim istenmiştir. Bu sorularla, öğrencilerin dinledikleri anlatıdaki sıfatları kavrayıp kavramadıkları değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bununla beraber, öğrencilerin masal/hikâye anlatım yöntemiyle ilgili tutumlarının gözlemlenmesi amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hikâye anlatımı, masal anlatımı, sıfat, çocuk, dil öğretimi.

¹Türk Dili Öğretmeni, Uludağ Üniversitesi- Türk Dili Bölümü Başkanlığı, ninceman@uludag.edu.tr.

1. Giriş

Türkçe öğretiminin temel amaçları arasında öğrencilere; izlediklerini, dinlediklerini ve okuduklarını tam ve doğru olarak anlama gücü kazandırmak, Türk dilini sevdirmek, kurallarını benimsetmek; onları Türkçeyi bilinçle ve özenle kullanmaya yöneltmek yer almaktadır. Bunların yanı sıra türlü etkinliklerle öğrencilerin sözcük dağarcıklarını güçlendirmek, sözlü ve yazılı kültür ürünleri aracılığıyla Türk kültürünü tanıma ve anlama olanağı sunmak yatar (Sever ve diğerleri, 2013: 12-13). Bu nedenle Türkçe derslerinde öğretmen, yalnızca ders kitabına bağlı kalmayıp çeşitli kültür ürünlerinden ve yöntemlerden yararlanmalıdır. Bu çalışmada, çocuğun anadilinin önemli bir parçası olan sıfatları öğrenmesinde ve sezmesinde hikâye/masal anlatım yönteminin önemi değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Dünyanın en eski sanatlarından biri olan hikâye/masal anlatımı, dijital dünyanın gelişmesiyle birlikte ikinci plana atılsa da son otuz yıldır hızlı adımlarla ilerlemeyi sürdürmektedir. Bu konuda uluslararası festivallerde, çeşitli atölyelerde, iş yerlerinde değişik seminerler, hikâye/masal geceleri, şenlikler düzenlenmektedir. İngiltere'deki hikâye anlatıcılık okulu International School of Storytelling'in kurucusu olan Ramsden ve aynı okulda ders veren Hollingsworth; çocuklarına ilham vermek, onlarda okuma kültürü kazandırmak isteyen ebeveynler ve öğretmenlerin, yabancılara dil öğretmeye çalışan kişilerin, meslektaşlarını etkilemeye çalışan iş adamlarının ya da sanatıyla başkalarını eğlendirmeye çalışanların hikâye anlatıcılığından yararlandığını dile getirmektedir (Ramsden ve Hollingsworth, 2017: 25).

Ramsden ve Hollingsworth'in de belirttiği gibi pek çok alanda hikâye anlatıcılığından yararlanılmaktadır ancak özellikle eğitimde, bunun önemi gün geçtikçe artmaktadır. Çocukların düş güçlerini zenginleştirmeye çalışan, öğretilerini didaktik olmaktan çıkarıp eğlenceli hale getirmek isteyen ebeveyn ve öğretmenler, sorumlu davranmakta ve hikâye/masal anlatım yönteminden sıklıkla yararlanmaktadır. Hikâye anlatımı "Çocukların hayal gücünü harekete geçiren ve nihai olarak da onların sorulara verdikleri yanıtlarda daha yüksek seviyede bir bilişsel noktaya varmalarını sağlayan geçerli bir metod" olarak değerlendirilmektedir (Arioğul ve Uzun, 2010: 1671). Yapılan araştırmalar da bu yöntemin etkinliğini gözler önüne sermektedir. Hikâye anlatımlarının eğitimde kullanılması, öğrencileri edilgen olmaktan çıkarıp etken duruma geçirmekte, öğretmen-öğrenci diyalogunu geliştirmekte ve öğrencilerin tüm duyularına seslenen bir eğitim olanağını onlara sunmaktadır.

Hikâye anlatımının anadil öğretiminde de, motive edici bir rol üstlendiği saptanmıştır. (Arioğul ve Uzun, 2010: 1671) Hikâye/masal dinleyen bireyin dört temel dil becerisi olan okuma, yazma, dinleme ve konuşma becerileri gelişmektedir. Kişinin duyularını harekete geçiren hikâyeler, dinleyicisini konuya dâhil eder ve etkin dinleme yapan kişinin sözcük dağarcığı gelişir. Dünyayı tanımada ve bireyler arası iletişimde sözcük dağarcığının önemi göz önünde bulundurulduğunda, dağarcığı güçlü olan kimselerin kendini anlatma ve karşısındakini anlama becerisi kuvvetlenir. Anadilinin zengin sözcük dağarcığına sahip olan birey, dilin güzellik ve zenginliklerine erişebilmektedir (Kelin, 2007: 280). Bu nedenle çocuklara hikâye anlatmanın ve okumanın ana dil öğretiminde etkili bir yöntem olduğu pek çok araştırmada dile getirilmiştir.

Hikâye anlatımı yöntemi ikinci dil öğretiminde de motive edici bir rol üstlenmektedir. Örneğin Isbell, Sobol, Lindauer ve Lowrance yaptıkları çalışmada çocuklara hikâye anlatmanın çocukların dil gelişimine katkı sağladığını deneylerle açıklamışlardır (Eti ve Arnas, 2016: 19). Arioğul ve Uzun,

İngilizce öğretiminde hikâye anlatım yöntemini kullanarak bir araştırma yapmış ve bu yöntemin öğrencilerin yalnızca dinleme, konuşma ve sözcük kazanma becerilerini geliştirmekle kalmayıp drama yeteneklerini güçlendirdiğini, onlara özgüven aşıladığını böylece konuşma yeteneklerinin geliştiğini belirlemişlerdir. Bu nedenle dil öğretiminin her aşamasında bu yöntemden yararlanılması gerektiğini dile getirmişlerdir (Arioğul ve Uzun, 2010: 1676).

Biz de bu çalışmada, varlıkların anlamlandırılmasında önemli bir yere sahip olan sıfatların öğretiminde hikâye anlatım yönteminin rolünü belirlemeye çalıştık. Bunun için özel bir okulun 3. sınıfında öğrenim gören 21 öğrenciyle çalıştık. Öğrencilere; öncelikle “Taş Çorbası” adlı masal, hikâye/masal anlatım ilkeleri göz önünde bulundurularak anlatılmış, ardından da öğrencilerden yazılı bir geri bildirim istenmiştir. Çalışmanın verileri, ders bitiminde uygulanan yazılı geri dönüşlerden elde edilmiştir. Herhangi bir nicelik analizine varılmadan yalnızca öğrencilerin verdiği yanıtların tutarlılığı esas alınarak değerlendirme yapılmıştır.

2. Çalışmanın Yöntemi

Bu çalışmada nicel bir araştırma yöntemine başvurulmamış, öncelikle sıfatları öğretme konusunda kullanılabilirliğini araştırdığımız “hikâye anlatma tekniği”yle öğrencilere bir hikâye anlatılmıştır. Daha sonra bu yöntemin öğrenciler üzerinde bir yararının olup olmadığını gözlemleyebilmek adına, öğrencilere beş soruluk bir yazılı değerlendirme uygulanmıştır. Değerlendirme soruları, dinledikleri anlatıdaki sıfatları anımsayıp anımsamadıklarını, onların sıfat olarak işlevlerini algılayıp algılamadıklarını ve bu yöntemi öğretim yöntemi olarak uygun bulup bulmadıklarını ölçmeye yöneliktir. Öğrencilerin verdiği yanıtların tutarlılığı esas alınarak değerlendirme yapılmıştır.

2.1. Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, sıfatların öğretiminde hikâye/masal anlatmanın öğretim yöntemi olarak kullanılmasında, katılımcıların sıfatları öğrenimi açısından olumlu bir etkisinin olup olmadığını belirlemeye çalışmaktır.

2.2. Çalışma Grubu

Bu çalışma, 2016–2017 eğitim-öğretim yılında ÇEK 3 Mart Eğitim Kurumlarında 3. Sınıfta okuyan 9 yaşında olan 21 öğrenciyle yürütülmüştür. Bu öğrenciler, haftada 8 saat Türkçe dersi görmektedir.

3. Hikâye Anlatma Yöntemi

Hikâye ve masal; eğlence işlevinden önce toplum içinde kuşaktan kuşağa aktarılarak geleneklerin, inanışların, deneyimlerin bilgisini taşıma ve toplumsal belleğin parçası olarak kültürün aktarılmasını sağlama görevini üstlenmiştir (Şen, 2017: 2).

Anadolu; masallar, söylenceler, hikâyeler açısından oldukça verimli topraklardır. Bu topraklarda anlatılar; hemen her dönemde varlık göstermiş, uzun kış gecelerinde ateş başında, köy odalarında, kahvehanelerde çocuk, genç ve yaşlı demeden herkesi, bir arada toplamayı başaran güçlü bir çimento olmuştur. Gerek eğlenmek, gerek şifa bulmak, gerekse birtakım öğütlerde bulunmak için başvuru hikâye ve masallar, insanları birbirine bağlayan, kültürler arasında köprü görevi üstlenen bilgi ve deneyim toplamıdır.

Hikâye ve masalların bu iyileştirici, sağaltıcı, eğitici ve eğlendirici yönü önemsendiği için anlatıcılar, meddahlar, dengbeçler tarihin her döneminde varlık göstermiştir. Bunların bir kısmı gezgin olup yöreden yöreye, diyardan diyara gezmiş ve hikâyelerini taşımıştır, bir kısmıysa evinde oturmuş ve kendine gelenlere hikâye ve masallarını anlatmıştır. Bu işe “hikâye anlatma” adı verilirken, bu işi yapana da genel anlamda “hikâye anlatıcısı” denmiştir. Walter Benjamin, hikâye anlatıcılığını ve dinleyiciliğini insanın özgürleşme araçlarından biri kabul etmektedir (Sevim, 2010: 512). Ursula K. Le Guin; kurmaca dünyayı, yani fantezi anlatıların gerçek yaşamı anlamlandırma konusunda kazandırdığı deneyim nedeniyle önemli olduğunu vurgulamaktadır (Le Guin, 2011: 28). Nazlı Azazi, “Hikâye Anlatma Sanatı” adlı kitaba yazdığı Sunuş bölümünde hikâye anlatımının iletişim için önemine değinmektedir: “Anlatmak, hem anlatıcıyı hem de dinleyiciyi içine alan, çift yönlü bir eylem. Bu çift yönlülük iletişimi doğuruyor. Hülasa diyebiliriz ki şifahi anlatma sanatı, aynı mekânda ve zamanda, anlatan ile dinleyenin birbiriyle iletişime geçmesi, muhabbet etmesidir.” (Ramsden ve Hollingsworth, 2017: 14). İşte bu nedenle hikâye anlatma bir sanattır ve Anadolu’nun kadim geleneklerindedir. Geçmişten günümüze aktarılan bu gelenek, bugün gerek eğlenme gerekse öğrenme amacıyla varlık göstermeyi sürdürmektedir.

Azazi, masalların sonunda gökten düşen üç elmanın birinin anlatıcıya, birinin dinleyiciye bir diğersinin de hikâyeye gidiyor olmasını kutsal birlik olarak değerlendirmektedir. Birinin eksikliğinin sacayağının dengesini bozacağını belirtir. Anlatıcının, dinleyenlerin gözlerine bakıp onların ruhunun derinliklerine dalmadan anlatamayacağını, dinleyicisinin neye ihtiyaç duyduğunu duyumsayarak anlatısına yön veren kişinin dinleyenleri hikâyenin içine çekebileceğini belirtmektedir ve bu nedenle de teknolojik hiçbir cihazın hikâye anlatımının yerini tutamayacağını dile getirmektedir (Ramsden ve Hollingsworth, 2017: 14).

3.1. Hikâye Anlatma Teknikleri

Nazlı Azazi’nin de belirttiği üzere hikâye anlatma sanatında anlatıcı, dinleyici ve anlatı iç içedir. Anlatı süresi anlatıcı ve dinleyici için bir yoğunlaşma, transa geçme hâlidir. Bunu gerçekleştirebilmek, anlatının içine dinleyici dâhil edebilmek için anlatıcının bilmesi gereken birtakım teknikler söz konusudur. Ramsden ve Hollingsworth “Hikâye Anlatma Sanatı” adlı kitabında hikâye anlatmanın sosyal bir sanat olduğunu, yalnızca birden fazla kişinin olduğu yerde yapılabileceğini ve hikâye anlatıcılığının birtakım eğitimlerle ve alıştırmalarla geliştirilebileceğini belirtmektedirler (Ramsden ve Hollingsworth, 2017: 26–27). İyi bir hikâye anlatıcısı olabilmek için ses terbiyesinden göz temasına, jest ve mimiklerin geliştirilmesinden ilişki kurmaya, vurgu ve tonlamadan beden hareketlerine varana dek pek çok aşama vardır. Bunların yanı sıra tarih, coğrafya, doğa bilimleri gibi pek çok alanda kendini yetiştirmek anlatı sırasında bunlardan yararlanmak kısacası geniş bir kültürel birikime sahip olmak gerekir.

Hikâye anlatımında öncelikle bilinmesi gereken, hikâyenin aynen ezberlenip aktarılmayacağıdır. Anlatıcı; kendine seslenen, içselleştirdiği bir hikâyenin iskeletini bilir. İskeletini bildiği hikâyenin içinde gezmek, hikâyeyi görmeye başlamak sonraki aşamadır. Anlatıcı kendi zihninde canlandıramadığı, kendisinin göremediği bir hikâyeyi anlatmakta ve dinleyicisini bunun içine almakta zorluk çekecektir. Bu noktada anlatıcının gözlem yeteneği oldukça önem arz eder. Gördüklerini gösterebilmek için anlatıcının; hikâyesindeki nesnelere, canlıları, varlıkları, mekânları betimlemesi gerekir.

Betimleme; bir ortamı, olayı, varlığı özel niteliklerini canlandıracak biçimde sözle ya da yazıyla anlatmak, sözcüklerle resim yapmaktır. Başarılı betimleme yapmak isteyen anlatıcının görme, işitme, koklama, dokunma ve tatma organlarını etkin bir biçimde kullanması ve elde ettiği duyuları zengin sözcük dağarcığının yardımıyla aktarabilmesi gerekir. Betimleme gözleme dayanır ve anlatıcı betimleme yaparken niteleyici sözcüklerden yani sıfatlardan sıklıkla yararlanır. Çünkü sıfatlar, duyuları harekete geçirmeyi sağlar. "Kazak aldım." cümlesinin hissettirdikleriyle "Kırmızı, boğazlı, yumuşacık bir kazak aldım." cümlesinin hissettirdikleri aynı değildir. İkinci cümle kazağı zihnimize canlandırmaya ve kazağı gözümüzün önüne getirmeye olanak sağlamaktadır. Bu nedenle anlatıyı betimlerken duyuları uyaracak ve dinleyicide fiziksel duyular yaratacak şekilde dili kullanmak gerekir. Anlatıcı, güçlü ve zengin bir dağarcığa sahipse kendi zihninde canlandırdığı anlatıyı sözcüklere dökmeye başlar. Burada en çok başvurduğu sözcük türü sıfatlar olur.

4. Sıfat

Vecihe Hatipoğlu (1969: 75) sıfatı, bir adı niteleyen veya belirten kelime olarak tanımlarken Berke Vardar (1980: 128), adın niteliğini belirten ya da onu belirleyen sözcük olarak nitelendirmektedir. Zeynep Korkmaz (1992: 132) ise isimleri belirtme, gösterme gibi çeşitli yönlerden bildiren, sınırlayan kelime türü olarak tanımlamaktadır.

Sıfatlar; bir nesnenin, varlığın ya da durumun özelliklerini yani rengini, şeklini, miktarını, yerini gösteren sözcüklerdir. "Sıfatlar, nesnelere ve kavramları betimleyerek ölçüsü, rengi, şekli ve görünüşleri hakkında bilgi vermeye yararlar. Genellikle bir tanım yaparken, bir şeyi anlatırken, betimlerken, tanımını yaptığımız, anlattığımız ve betimlediğimiz nesne ve kavramların özelliklerini ve niteliklerini sıfatlar sayesinde dile getirmekteyiz." (Yılmaz, 2004: 33) Yukarıdaki tanımlardan anlaşılacağı üzere sıfatlar, adlarla birlikte kullanılmaktadır. Bir adla bir sıfatın bir araya gelerek oluşturduğu söz öbeğine sıfat tamlaması adı verilmektedir. Yılmaz'ın da belirttiği gibi niteliklerini söylemek ya da belirtmek istediğimiz adları, daha iyi anlatmak, tanımlamak, zihinde canlandırabilmek amacıyla sıfat kullanımına başvururuz. Bu nedenle bir adın önüne getirilen sıfat sayısı arttıkça adın nitelik ve belirginliği artacak, kişinin zihninde canlanması daha kolay hale gelecektir.

Hasene Aydın ve diğerleri (2010: 1524), Bursa'daki mahalle ve sokak adlarıyla ilgili yaptığı çalışmada sıfatların, adı çeşitli biçimlerde niteleyerek onun, benzerlerinden ayrılmasını sağlayan bir sözcük öbeği görevinde kullanıldığını örneklerle vurgulamıştır.

Sait Faik, öyküsünde "Genç yakışıklı, tertemiz giyimli bir adam önümde belirdi." demek yerine "bir adam önümde belirdi" deseydi adamın; genç mi yaşlı mı, yakışıklı mı çirkin mi, kıyafetlerinin kirli mi temiz mi olduğu bir belirsizlik içinde kalacaktı. Sait Faik'in kullandığı sıfatlar, söz konusu adamı gözümüzün önüne getirmemize yardımcı olmaktadır.

Sıfatlar, üstlendikleri görevler ve anlamlar açısından niteleme ve belirtme sıfatları olarak ikiye ayrılmaktadır (Atabay ve diğerleri, 1983: 78-81) Kendinden sonra gelen adın niteliğini gösteren sıfatlara niteleme, kendinden sonraki adı belirtmeye yarayanlaraysa belirtme sıfatı denilmektedir. Bunların içinde özellikle niteleme görevi üstlenenler, varlıkların özelliklerinin ortaya konmasında daha belirleyici rol üstlenmektedir. "Niteleme, bir adı, belli özelliklerini göz önüne alarak, aynı kümede yer alan öteki adlardan ayırmaya ya da bu ad hakkında ek bilgiler vermeye yarar." (Akerson ve Ozil, 1998: 93). Bu nedenle niteleme sıfatları; dile getirmek istediğimiz kimi içerikleri anlatmak konusunda, adlar yetersiz

kaldığında onları belirgin duruma getirmekte, soyuttan somuta yaklaştırmaktadır. Bu nedenle hikâye anlatımında en çok kullanılan sözcük türüdür.

4.1. Sıfatların Öğretiminde Hikâye Anlatma Sanatının Önemi

Sözcük türleri içinde sıfat tanımlı sözlük birimlerin yeri oldukça önemlidir. Türkçe Sözlük'te madde başı olarak sözlük birimselleştirilmiş 11.320 sıfat tanımlı sözlük birimin yer aldığı görülmüştür. Bu sayı, sıfatların dilimizdeki önemini ortaya koymaktadır ancak öğretilmesi konusunda birtakım sıkıntılar yaşanmaktadır.

Muharrem Ergin (2004: 126) sıfatların, bağlam içindeki kullanım özelliklerine göre sezdirme ve kavratma yoluyla öğrenciye öğretilmesi gerektiğini belirtmektedir. Sıfatlar öğretilirken öğrencilerden sınıftaki kimi şeylerin duyularına, algılarına ve sezgilerine dayalı olarak betimlemeleri istenebilir. Böylece öğrenci betimleme yaparken sıfatları kullanım amacına yönelik olarak bağlam içinde değerlendirebilecektir. Bununla beraber niteleme sıfatlarının çokça kullanıldığı bir metinden önce sıfatların çıkarılarak öğrencilere okunabileceğini daha sonra sıfatlarla okunacağını ve sıfatsız metindeki yavanlığı hissetmelerini sağlamak gerektiğini belirtir. Bu çalışmada da çocuğun sıfatları sezmesi ve kavrayabilmesi için hikâye/masal anlatma yönteminin önemi değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Sıfatlar, günlük yaşamda bir şeyin tanımını yaparken, özelliklerini sayarken, onun canlandırılması sağlanırken sıklıkla kullanılmaktadır. Daha önce de belirttiğimiz gibi hikâye anlatıcısının görevi dinleyicisini anlatıcısının içine çekmek, dinleyicinin zihninde oluşturacağı birtakım çağrışımlarla onu bir yolculuğa çıkarmaktır. Bu nedenle, hikâye anlatımı yapılırken özellikle niteleyici sözcüklerden yararlanır. Niteleme, hikâyeciliğin vazgeçilmez işlevi olduğundan sıfatlar, hikâyelerin mihenk taşıdır ve hikâyeler içinde en çok rağbet gösterilen sözcüklerdir.

5. Sıfatların Öğretiminde Hikâye Anlatma Sanatının Önemine Yönelik Bir Uygulama ve Bulgular

Bu çalışmada hikâye/masal anlatımı kullanılarak ilköğretim 3. sınıfta okuyan 21 öğrencinin bu yöntemle ilgili tutumlarının gözlemlenmesi amaçlanmıştır. İlk aşamada hikâye anlatma teknikleri kullanılarak "Taş Çorbası" masalı öğrencilere anlatılmıştır. Masal anlatılırken jestlerden mimiklerden, el kol hareketlerinden, vurgu ve tonlamalardan yararlanılmıştır. Anlatıcı, öğrencileri masalın merkezine dâhil edebilmek için sıklıkla masaldaki yer, nesne ve varlıklar için betimlemelerde bulunmuştur. Betimlemeler, sıfatlar aracılığıyla yapılmıştır. Örneğin masaldaki köy anlatılırken "şirin, ıssız, küçük, bol ağaçlı" gibi sıfatlara, evler anlatılırken "beyaz boyalı, kırmızı çatılı, bahçeli, tek katlı" gibi sıfatlara başvurulmuştur. Masalda geçen yolcu için "yaşlı, bembeyaz sakallı, yırtık pırtık giysili, aksak ayaklı" ifadeleri tercih edilmiş, masaldaki diğer karakter olan teyze için de "çirkin, huysuz, cırtlak sesli ve yoksul" sözcüklerinden yararlanılmıştır. Bunların dışında anlatıya; "büyük kırmızı domatesler, minik turuncu balıklar, ipekli beyaz mendiller, sabun kokulu beyaz çarşaflar, masmavi kıvrım kıvrım akan dereler, dalları gökyüzüne varan ağaçlar" yerleştirilmiştir.

İkinci aşamada öğrencilere, önceden hazırlanmış, soru kâğıtları verilerek şu sorular yöneltmiştir ve kendilerinden yazılı yanıtlar istenmiştir:

1. Masalda geçen varlıkların ya da yerlerin adını niteleyen ve belirten sözcükleri sizin için boş bırakılan yerlere yazınız.

Köy:

Ev:

Yolcu:

Taş:

Teyze:

2. Dinlediğiniz masaldan yola çıkarak varlıkların özelliklerini belirten sözcükleri uygun biçimde eşleştiriniz.

Küçücük, masmavi, kıpkırmızı, kocaman, ağır, sabun kokulu, yırtık pırtık, çıtır çıtır, mis kokulu, ipekli

.....balık,.....dere,mendil,domates,çarşaf,
.....heybe,ayakkabı,kabak,çilek,biber

3. Sınıfınızda yapılan bu çalışmayı yararlı buldunuz mu?
4. Bu etkinliğin beğendiğiniz ya da beğenmediğiniz yönlerini yazar mısınız?
5. Diğer ders konularının öğretilmesinde de hikâye/masal anlatma çalışmalarının yapılmasını ister misiniz?

Öğrencilere “Taş Çorbası” masalının anlatılması aşaması boyunca öğretilen sıfatları içeren değerlendirme kâğıtları verilmiştir. Öğrenciler, dinledikleri hikâyenin ardından bu değerlendirme çalışmalarını bireysel olarak yapmışlardır. Bu değerlendirme kâğıtları incelendiğinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

1. soruya öğrencilerin her birinin -kendinden istendiği şekilde- en az üç özellik yazmayı başardığı gözlemlenmiştir. 17 öğrenci köy, ev, yolcu, taş ve teyze için (şirin, ıssız, küçük, bol ağaçlı **köy**; beyaz boyalı, kırmızı çatılı, bahçeli, tek katlı **evler**; yaşlı, bembeyaz sakallı, yırtık pırtık giysili, aksak ayaklı **yolcu**; kocaman, pırlıl pırlıl, bembeyaz, pasparlak **taş**; çirkin, huysuz, cırtlak sesli ve yoksul **teyze**) masalda anlatıcıdan duydukları sıfatlardan üçer tanesini aynen yazmışlardır, bu doğrultuda %81 başarı sağlanmıştır. Öğrencilerden biri, masalda geçen huysuz sözcüğü yerine sinirli; biri beyaz yerine ak; bir diğeri de cırtlak yerine garip ifadelerini kullanarak yakın anlam ya da eş anlamla kendilerini ifade etmişlerdir. Öğrencilerin üçü de masalda hiç kullanılmamasına rağmen masalın mesajından yola çıkarak “yolcu” için akıllı sıfatını kullanmayı uygun görmüştür. Bu verileri de doğru kabul etmemiz gerekir çünkü amacımız hafızayı ölçmek değil, sıfatları uygun kullanıp kullanmadıklarını değerlendirebilmektir. Bu durumda öğrencilerin 1. soruya %100 doğru yanıt verdiği görülmektedir.

2. soruda öğrenciler için biraz daha kolaylık yapılmıştır. Masalda geçen varlıklar da sıfatlar da bir arada verilmiş, kendilerinden bunları uygun biçimde eşleştirmesi istenmiştir. 21 öğrencinin 21’i de isimlerle sıfatları, masalda kendilerine aktarıldığı biçimde eşleştirmeyi başarmıştır. Bu soruda sıfatlarla eşleştirilmesi gereken varlıklar masalın içindeki detaylardır. Bu soruda %100 başarının elde edilmesi, öğrencilerin detayları dahi dikkatle dinlediğini, oradaki varlıkları dahi nitelikleriyle benimsediklerini bize göstermektedir.

3, 4 ve 5. sorularda öğrencilerin hikâye/masal etkinliğinden memnun kalıp kalmadıkları, bunun diğer derslerde de bir yöntem olarak kullanılmasını isteyip istemedikleri ölçülmeye çalışılmıştır.

“Sınıfınızda yapılan bu çalışmayı yararlı buldunuz mu?” şeklindeki 3. soruya 6 öğrenci yalnızca “Evet bence çok yararlı oldu” yanıtını verirken 2 öğrenci “Evet çünkü çok eğlendim” 13 öğrenci de “Evet çünkü sıfatları pekiştirdik” yanıtını vermiştir. Bu yanıt; uygulamasını yaptığımız yöntemin, öğrenciler tarafından benimsendiği göstermektedir. Tüm yanıtların “evet”le başlaması bu soruda da başarının %100 olduğunu verir.

“Bu etkinliğin beğendiğiniz ya da beğenmediğiniz yönlerini yazar mısınız?” dediğimiz 4. soruya tüm öğrenciler, “Beğenmediğim yönü yok.” yanıtını verirken herkes farklı bir neden ileri sürerek etkinliği çok beğendiğini dile getirmiştir. Kimi, köyü; kimi, hikâyenin anlatılma şeklini; kimi de masal kahramanlarının diyaloglarını ve taklitleri çok beğendiğini dile getirmiştir.

“Diğer ders konularının öğretilmesinde de hikâye/masal anlatma çalışmalarının yapılmasını ister misiniz?” sorusuna, tüm öğrenciler “Evet” yanıtını verirken kimi öğrencilere bu yanıt yetmemiş büyük harflerle “EVET” ya da “Eveeeeeeeet” şeklinde yanıtlarla karşılaşmıştır. Kimileriye “Hem de çooooook, tabii ki, çok güzel olurdu, hem de her ders için.” gibi ifadeler de yer vermiştir. Bu yanıtlar, öğrencilerin hikâyeleri sevdiklerini, kendilerini hikâye kahramanlarıyla özdeşleştirdiklerini; hikâyelerle öğrenme yöntemini beğendiklerini ve eğlenceli bulduklarını kanıtlamaktadır. Eğlenerek, severek öğrenme öğrenmelerin en kalıcı olanıdır. 1 ve 2. soruya verdikleri yanıtların %100 doğruluğu da bunu gözler önüne sermektedir. Çocuklar, dinledikleri hikâyedeki sıfatları ayırt etmeyi, kullanabilmeyi becererek sınıftan ayrılmıştır.

9 öğrenci, anlatılan masaldan yola çıkarak kâğıtlarının arkasına masalın resmini yapmak istemiş ve dinledikleri masalda öğrendikleri sıfatları kullanarak resimler yapmışlardır. Bu da -kendilerinden istenmemesine rağmen- öğrendiklerini sözle, yazıyla anlatmakla yetinmeyip resimle de anlatabileceklerini gösterme çabası olarak değerlendirilmeli ve bu çaba öğrenmenin gerçekleştiğine bir başka kanıt olarak ele alınmalıdır.

6. Sonuç ve Öneriler

Anadili öğretimi; bireyin bilişsel, duyuşsal ve devinimsel gelişmelerine katkı sağlamaktadır. Öğrencilerin kendilerini ifade edebilmelerine, okuduklarını anlamalarına yardımcı olmak için anadillerinin olanak ve zenginlikleri çeşitli materyallerle sunulmalıdır. Dilin her tür kıvraklığını ortaya koyan, zenginliklerini gözler önüne seren çağdaş materyal ve yöntemler, dil öğretimini eğlenceli ve kalıcı hale getirmektedir. Bu materyaller arasında yazınsal ve sözlü metinlerin önemi büyüktür. Metinler, çocuklarda okuma hevesi uyandırdığı gibi çocuğun iletişim becerilerinin gelişimine de destek olmaktadır.

Çocuk, kendi kendine okuma yaparak ya da grup okumalarıyla metinlerden yararlanabilir. Bunun yanı sıra hikâye/masal anlatma yöntemi kullanılarak da metinlerden yarar sağlanabilir. Hikâye/masal dinleyen çocukların; düş gücünün zenginleştiğini, girişimcilik ruhunun arttığını, empati yeteneğinin kuvvetlendiğini ve iletişim becerilerin geliştiğini ortaya koyan pek çok araştırma yapılmıştır. Biz de bu çalışmada sıfatların öğretiminde hikâye anlatıcılığının bir yöntem olarak kullanılmasının olumlu etkisinin olduğunu ortaya koymaya çalıştık.

21 öğrenciyle yapılan uygulamanın sonucunda, öğrenciler keyifli zaman geçirmenin ötesinde hikâyenin içine girerek öğrenme deneyimi edinmişler ve bu yöntemin diğer derslerin öğretiminde de kullanılmasını istediklerini dile getirmişlerdir.

Anlatıcının, anlatırken başvurduğu teknikler, vurgu, tonlama ve ses değişiklikleri, taklitler, jest ve mimikler çocukların zihinlerini açık tutmuş ve hikâyenin her bir sahnesini gözlerinin önünde canlandırabilmelerini sağlamıştır. Bunun sonucunda da öğrenciler, zihinlerinde canlandırdıkları yer, varlık, eşya ya da kişileri anlatıcının kullandığı sıfatlarla betimlemişlerdir. Yalnızca birkaç öğrencinin aynı sıfatları kullanmak yerine anlamdaşlarını ya da yakın anlamlılarını kullandıkları belirlenmiştir. Örneğin *huysuz* yerine *sinirli*, *beyaz* yerine *ak*, *cırtlak* yerine *garip* ifadelerini kullanarak kendilerini ifade etmişlerdir. Hikâye/masal bittikten sonra kendilerinde hikâyeye ilişkin hiçbir yazılı ya da görsel materyal bulunmamasına rağmen öğrenciler, anlatıdaki sıfatları zihinlerinde tutabilmişlerdir.

Türkçe derslerinde öğrencilerin dil kullanımını geliştirmeye yönelik kullanılan hikâye/masal anlatım yöntemi, öğrencilerin yalnızca dinleme, konuşma becerilerine katkı sağlamakla kalmamış, aynı zamanda çocukların sözcük dağarcıklarını da geliştirmiştir. Varlıkların nitelenmesinde, zihinde canlandırılmasında büyük önem arz eden sıfatların öğretilmesinde de etkili bir yöntem olduğu gözlemlenmiştir. Uygulama sırasında dinleyerek aktif rol alan çocuklar, kendilerine doğrudan sunulan bilgiyi almak yerine, zihinlerinde canlandırdıkları bir manzaradan yola çıkarak bilgiyi inşa ettikleri için hem keyifli zaman geçirmişler hem de varlıkları niteleyen sözcükleri, işlevleriyle birlikte anlamsal bütünlük çerçevesinde öğrenmişlerdir. Bununla beraber yazılı uygulamada verdikleri yanıtlar, sıfatları öğrenme konusundaki kaygılarının da azaldığını ortaya koymaktadır.

Dil becerilerini kazandırmak, dil öğelerini işlevleriyle birlikte öğretebilmek, elbette uzun soluklu çalışmalar gerektirmektedir. Ancak hikâye/masal anlatma yönteminin Türkçe öğretim programlarında gerekse diğer derslerin öğretim programlarında dil edindirmede başvurulması gereken bir yöntem olduğu söylenebilir.

Kaynakça

Akerson Fatma Erkman, Ozil Şeyda (1998). *Türkçede Niteleme Sıfat İşlevli Yan Tümceler*, İstanbul: Simurg Yayınları.

Atabay Neşe, Kutluk İbrahim, Özel Sevgi (1983). *Sözcük Türleri*, Ankara: TDK Yayınları.

Sevim Bilgen Aydın (2010). "Walter Benjamin'in Kavramlarıyla Kültür Endüstrisi: 'Aura', 'Öykü Anlatıcısı' ve 'Flâneur'", *Uluslar Arası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S. 3/11, ss. 509-516.

Şen Aygün, "Walter Benjamin'in Kavramlarıyla "Hikâye Anlatıcısı"nın Görsel Temsilcisi: Hayao Miyazaki", https://www.academia.edu/10308438/Walter_Benjamin_in_Kavramlar%C4%B1yla_Hik%C4%B1ye_Anlat%C4%B1c%C4%B1s%C4%B1n%C4%B1n_G%C3%B6rsel_Temsilcisi_Hayao_Miyazaki (Erişim: 10.03.2017)

Ramsden Ashley, Hollingworth Sue (2017). *Hikâye Anlatma Sanatı*, Çev. Ali Bucak, İstanbul: İletişim Yayınları.

- Arioğul Sibel, Uzun Tanık (2010). "Hikâye Anlatım Metodu İle İlköğretim Öğrencilerine Yabancı Dil Öğretimi", *e-Journal Of New World Sciences Academy* Volume:5, Number:4, s.1670-1676.
- Kelin, Daniel (2007). "The perspective from with in: Drama and children's literature" *Early Childhood Education Journal*, 35(3), 277-284.
- Eti İnanç, Arnas Yaşare Aktaş (2016). "Hikâye Temelli Yaratıcı Drama Etkinliklerinin Dört Yaş Grubu Çocukların İfade Edici Dil Gelişimine Etkisi", *Yaratıcı Drama Dergisi*, 11(1), 17-32, www.yader.org.
- Le Guin, Ursula (2011). *Kadınlar, Rüyalar, Ejderhalar*. D. Erksan vd (ed). İstanbul: Metis Yayınları.
- Yılmaz Engin (2004). *Türkiye Türkçesinde Niteleme Sıfatları*, İstanbul: Değişim Yayınları.
- Hatiboğlu Vecihe (1969). *Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü*, Ankara: TDK Yayınları.
- Aydın Hasene, Üstünova Mustafa, Akgün Nilüfer, Akkök Meral, Üstünova Kerime, Çetinoğlu Gülnaz (2010), "Bursa'daki Cadde, Mahalle, Sokaka Adlarında Türkçenin Kullanımı", *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 5/4, s. 1222-1543.
- Ergin Muharrem (2002). *Üniversiteler İçin Türk Dili*, İstanbul: Bayrak Yayınları.
- Sever Sedat, Kaya Zekeriya, Aslan Canan (2013). *Etkinliklerle Türkçe Öğretimi*, Ankara: Tudem Yayıncılık.